ASIANTUNTIJALAUSUNTO EDUSKUNNAN SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTOLLE
12.10.2016

Yliopistokeskusten koordinaatio- ja kehittämisrahan poikkeuksellisen suuret leikkaukset heikentävät kasvun edellytyksiä

Yliopistokeskukset vahvistavat yliopistojen yhteiskunnallista ja alueellista vaikuttavuutta. Niillä on ainutlaatuinen rooli osana Suomen yliopistolaitosta. Keskukset tekevät poikkeuksellisen laajaa yhteistyötä yritysten ja palvelutuottajien kanssa. Tavoitteena on uusien tuotteiden kehittäminen, toiminnan tehostaminen ja kansainvälistyminen. Osaamistason nostamiseksi ne tarjoavat täydennys- ja jatkokoulutusmahdollisuuksia myös aikuiselle työssäkäyvälle väestölle, jolla ei ole mahdollisuuksia lähteä pääkampuksille opiskelemaan.

Yliopistokeskusten toimintatapa on hyvä malli suomalaiselle yhteiskunnalle tilanteessa, jossa on suuria uudistumispaineita. Monen yliopiston yhteistyöalusta tarjoaa myös mahdollisuuden kehittää yliopistollisia palveluja. Yliopistokeskukset tekevät runsaasti yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa, ja ajankohtaisena asiana yhteistyö valtion tutkimuslaitosten kanssa lisääntyy. Yliopistokeskusten yhteydet yrityksiin ja työelämään tekevät niistä kiinnostavan kumppanin tutkimuslaitoksille.

Yliopistokeskukset ovat olleet 2000-luvun organisatorinen innovaatio. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja yliopistojen välisissä sopimusneuvotteluissa keväällä 2016 todettiin, että yliopistokeskukset ovat osa yliopistojen valtakunnallisia erityistehtäviä myös kaudella 2017 - 2020. Valtakunnallisiin tehtäviin kohdistuu kuitenkin leikkauspaineita ja ministeriö on ehdottanut yliopistokeskusten koordinaatio- ja kehittämisrahaan suurta leikkausta. Määrärahaa on esitetty vähennettäväksi 600.000 euroon vuonna 2017, mikä tarkoittaa noin 15 % vähennystä tämänvuotiseen verrattuna. Lisäksi todettakoon, että määrärahaa vähennettiin 4 % jo vuodelle 2016. Nämä leikkaukset kohdistuvat siten erityisesti työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Valtiovarainministeriön julkistamassa talousarvioesityksessä vuodelle 2017 ministeriö esittää lisäleikkauksia tutkimuksen ja koulutuksen rahoitukseen. Perusteluna käytetään kilpailukykysopimusta, jonka katsotaan vähentävän yliopistojen henkilöstökustannuksia. Yliopistot eivät kuitenkaan ole yliopistolain eivätkä kilpailukykysopimuksen periaatteiden mukaan julkisen sektorin työnantajia, joten kyseistä rahoitusvastuuta ei tule kohdistaa niille. Näin ollen esitetyt lisäleikkaukset perustuvat väärään tulkintaan, mikä koskee myös yliopistokeskuksia.

Yliopistokeskusmääräraha on hyvä investointi tieteelliseen työhön, josta hyötyvät sekä yliopistot että alueet ympäri Suomen. Keskukset ovat moninkertaistaneet määrärahan keräämällä varoja kunnilta, yrityksiltä, säätiöiltä ja kilpailluista rahoituslähteistä. Yliopistokeskusten vipu- ja kerrannaisvaikutukset ovat kokoaan merkittävämmät alueiden kasvun, kilpailukyvyn ja elinvoiman osalta. Nykyisessä elinkeinopoliittisessa ja taloudellisessa tilanteessa valtion määrärahojen leikkaukset ovat huonoja signaaleja ja voivat hankaloittaa yliopistojen ja alueiden välisen hyvän yhteistyön jatkuvuutta.

Yliopistokeskukset toteuttavat pääministeri Sipilän hallitusohjelman tavoitteita. Esimerkiksi hallitusohjelman kärkihankkeessa 5 halutaan vahvistaa korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi. Toimenpiteessä 3 linjataan:

> *”Kannustetaan ohjauksen ja julkisen rahoituksen keinoin korkeakouluja yritysyhteistyöhön ja tutkimustulosten vaikuttavuuden sekä kaupallistamisen lisäämiseen siten, että ne ovat strategisia valintoja korkeakouluissa ja tavoitteet on asetettu kunnianhimoisesti.”*

Yliopistokeskukset ovat saaneet koordinaatio- ja kehittämisrahaa vuodesta 2004 alkaen. Raha tulee kunkin yliopistokeskuksen koordinaatioyliopiston kautta. Se on tarpeellinen tutkimuksen ja opetuksen sekä yliopistojen yhteistyön kehittämisresurssi. Yliopistot ovat luoneet keskuksissa osaamista, jonka avulla tutkimusta ja koulutusta voidaan toteuttaa erilaisia toimintamalleja ja rahoituslähteitä yhdistämällä hyvässä vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kanssa.

Yliopistolain käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi 16.6.2009 Sivistysvaliokunnan mietinnön (SiVM 5/2009), jossa todettiin seuraavaa:

> *”Valiokunta edellyttää, että yliopistokeskuksen toimintaa koordinoivalle yliopistolle osoitetaan vuodesta 2010 lähtien vuosittain 500.000 euroa ja koordinaatiomäärärahaa 170.000 euroa yliopistokeskusta kohden, mikä vastaa vuoden 2009 talousarvion yliopistokeskusten kehittämiseen varatun rahoituksen tasoa. Valiokunta pitää välttämättömänä sitä, että yliopistojen rahoituksesta päätettäessä edellytetään yliopistojen osoittavan myös yliopistokeskuksille indeksikorotuksen mukaisesti korotetun määrärahan.”*

Eduskunta hyväksyi asian käsittelyn yhteydessä lausuman, jonka mukaan *”eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat”.*

Yliopistokeskusten valtion raha on erittäin tärkeä siemenraha, jonka vastineeksi yliopistot saavat huomattavan paljon vastinrahaa. Kansallisen rahoituksen lisäksi yliopistokeskukset osallistuvat aktiivisesti rahoituksen hankintaan eurooppalaisista tutkimus- ja innovaatio-ohjelmista sekä Euroopan alueellisista kehittämisohjelmista.

Esitämme, ettei yliopistokeskusten koordinaatio- ja kehittämisrahaan kohdisteta suurempaa leikkausta kuin yliopistojen määrärahoihin keskimäärin ja että näin toteutetaan eduskunnan tahtoa, minkä se lausui nykyistä yliopistolakia hyväksyttäessä. Kilpailukykysopimusta ei pidä soveltaa yliopistoihin, jolloin jokaiselle yliopistokeskukselle voidaan osoittaa vähintään 600.000 euron vuosittainen määräraha vuonna 2017.

Yliopistokeskusten yhteistyöfoorumi

Tutkimusjohtaja Juha Alarinta, Seinäjoen yliopistokeskus
Pääsihteeri Senja Jouttimäki, Lahden Yliopistokampus
Pääsihteeri Matti Malinen, Mikkelin yliopistokeskus
Johtaja, professori Jari Multisilta, Porin yliopistokeskus
Johtaja Tanja Risikko, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Johtaja, professori Vesa Virtanen, Kajaanin yliopistokeskus